

Van de Voorzitter

Het zomerreces is voorbij en er gebeurt weer van alles, financiële crisis of niet. De nota's 'Stad op Scherp' en 'binnenstad.nu' zijn in de inspraak, u kunt hierover lezen in dit nummer.

Over het Forum lezen we nu dat het écht concreet begint te worden. Het ontwerp blijft nagenoeg onveranderd en in 2009 wordt met de bouw van de Oostwand begonnen. De ruzie over het Damsterdiep lijkt bijgelegd.

De Zuidelijke Ringweg blijft voorlopig een boeiend onderwerp. Uit het compensatiefonds voor de afgeblazen Zuiderzeelijn is 600 mln. beschikbaar. Maar nu wil de wethouder eigenlijk veel meer dan waar altijd aan werd gedacht. Ondertunneling zou toch eigenlijk wel erg mooi zijn. Dan kan bijvoorbeeld het Sterrebos weer in zijn oude glorie worden hersteld. Maar dan kost reconstructie van de Zuidelijke Ringweg wel ongeveer een miljard! De extra 400 mln. moet de wethouder zoeken. Ze denkt daarbij aan de mogelijkheid om dit via bouwen binnen te halen. Maar als je het Sterrebos wilt herstellen is daar nauwelijks ruimte voor. Misschien zijn er nog andere mogelijkheden (zoals verdiept aanleggen en overkluizing met kantoren toestaan, zoals bij de Utrechtse Baan in Den Haag). We zijn benieuwd!

Mij bekruipt overigens het gevoel dat de gemeente zichzelf enigszins overschat. Groningen neemt wel erg veel grote projecten op zijn nek: Forum, Meerstad, tram en Zuidelijke Ringweg (en dat is niet alles). Al die projecten kosten heel veel geld, niet alleen vanwege de bouw maar voor een aantal van die projecten

ook vanwege de exploitatie. Groningen is weliswaar hét centrum van het noorden, maar het blijft evengoed een stad van beperkte grootte. Ik hoop dus dat de gemeente de projecten ook op financiële gevolgen op lange termijn goed onderzoekt, de resultaten afzet tegen de mogelijkheden en wijze besluiten neemt, gericht op de toekomst, maar ook rekening houdend met zijn grenzen.

In het verre verleden stelde de stad zich nog wel eens op als de machtigste partij en liet zich weinig gelegen aan wat andere gemeenten in de omgeving wilden. Dat is duidelijk veranderd na totstandkoming van de bestuurlijke samenwerking Groningen-Assen. Toch is de neiging tot een enigszins arrogante opstelling nog niet helemaal verdwenen, zie de afwijzende opstelling – ongemotiveerd – van B en W met betrekking tot het provinciale plan voor een nieuwe weg Groningen-Winsum. Dat B en W tegen zijn is hun goed recht, maar doe dat niet af met een brief waarin alleen maar staat vermeld dat je tegen bent. Dat verwacht de stad ook niet van zijn burgers als die tegen plannen zijn. Daar horen ook argumenten bij. Ook binnen de stad horen we regelmatig geluiden dat bij voorbereiding van plannen de bevolking of belangengroepen onvoldoende worden betrokken, vooral als het om verkeerszaken gaat.

Een bijzonder nieuwtje is de uitspraak van de bestuursrechter over het beroep van omwonenden tegen de nieuwbouwplannen voor de Kempkensberg. De bewoners zouden geen belanghebbenden

zijn omdat ze op meer dan 150 m. afstand wonen. Waar deze 'norm' opeens vandaan komt is ons een raadsel. Wij zoeken dit uit, mede omdat dit voor toekomstige bezwaren tegen plannen van grote betekenis kan zijn.

Ik moet u op deze plaats ook een droevige mededeling doen; Prof. Dr. Hendrik de Waard

- medeoprichter van onze stichting - is op 11 augustus overleden. Verderop in dit nummer geven we daar aandacht aan.

Velen van u zullen zich niet bewust zijn van het feit dat onze stichting volgend

jaar 25 jaar bestaat!!! Wij zijn als bestuur dan ook driftig doende om een goed programma voor de viering voor te bereiden. In het najaar van 2009 zullen verschillende activiteiten plaatsvinden.

Bij de geplande activiteiten hoort ook een fotowedstrijd. We hebben al eens vaker iets dergelijks gedaan, steeds met groot succes. Het thema is deze keer 'Dat is (ook) Stad!' Dit geeft u de kans uit te beelden hoe u de stad beleeft. Ik hoop natuurlijk dat velen van u meedoen. U vindt de uitnodiging tot deelname in dit bulletin.

Zoals gebruikelijk wens ik u ook dit keer veel leesplezier.

In memoriam

PROF. DR. HENDRIK DE WAARD
1922-2008

Op 11 augustus 2008 is overleden ons oud-bestuurslid Prof. Dr. Hendrik de Waard.

Hij is voor de Stichting Vrienden van de Stad Groningen van grote betekenis geweest.

In 1984 was hij een van de medeoprichters van onze stichting en tot 1997 is hij bestuurslid geweest.

Op 1 maart van dat jaar trad hij af nadat hij in Prof. Dr. Paul Nieuwenhuis een opvolger had aangebracht.

Bijzonder is dat hij op de maandelijkse bestuursvergadering daarvoor, op 17 februari 1997, bij afwezigheid van Ir. Piet Spijk, nog het voorzitterschap heeft waargenomen.

Ook hebben we het aan Hendrik de Waard's initiatief te danken dat sinds de installatie van het Academiecarillon in de toren van de Rijksuniversiteit in 1996 op een van de klokken (cis4) de naam van de Stichting Vrienden van de Stad Groningen prijkt.

Het bestuur betuigde zijn vrouw en kinderen deelneming met zijn heengaan en wenste hen sterkte toe. Enkele bestuursleden bewezen hem tijdens de crematieplechtigheid de laatste eer.

‘Stad op Scherp’ en ‘binnenstad.nu’ in de inspraak. Onze mening

Inleiding

U hebt van mij nog deel twee te goed over de ‘Stad op scherp’. Intussen is ook de uitwerking daarvan verschenen: ‘binnenstad.nu’. Beide nota’s zijn momenteel in de inspraak. Reden waarom ik u hierover onderstaand standpunt presenteer. Hierover is in het bestuur gediscussieerd; wat hieronder staat mag u dus zien als een bestuursstandpunt.

Dit standpunt dragen we ook uit naar de gemeente.

Het gaat hierbij met name om twee belangrijke onderwerpen:

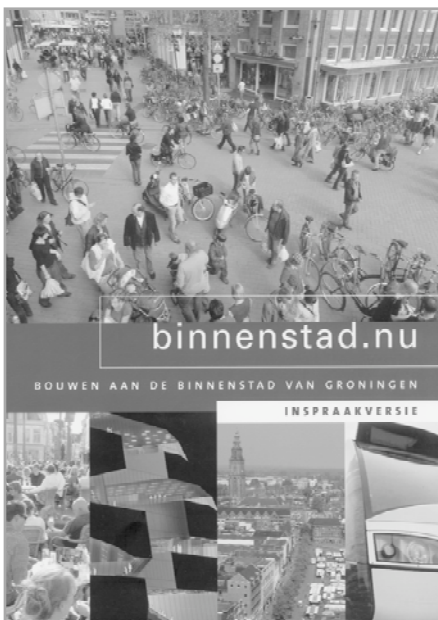
- De sociaal culturele sector moet een belangrijker plaats krijgen bij de ontwikkeling van de binnenstad.
- Bereikbaarheid van het centrum, de tram terug in Groningen?

De grotere rol van de sociaal culturele sector bij de ontwikkeling van de binnenstad

Door de gemeente wordt zwaar ingezet op een kwaliteitsprong voorwaarts, waarbij vooral wordt gemikt op de winkelvoorzieningen. Of dit lukt hangt vooral af van de mogelijkheid of het aantal bezoekers van buiten de stad flink kan groeien en dan nog

het liefst met koopkrachtig publiek. Dat zal geen gemakkelijke opgave zijn. Het afromen van de regionale koopkracht wordt steeds moeilijker. Andere — kleinere — regionale koopcentra spannen zich ook in om koopkracht vast te houden, als het even kan te versterken (denk aan de discussie rond een koopcentrum à la ‘Batavia-Stad’ in de Gouden Driehoek bij Zuidbroek). Tegelijkertijd zijn de inwoners van Groningen gemiddeld niet echt koopkrachtig, dat gemiddelde neemt zelfs enigszins af door het steeds grotere aandeel studenten in de stadsbevolking. Daarnaast kent de stad een relatief grote groep burgers die voor hun inkomen van de sociale dienst afhankelijk is. Daardoor zal het steeds moeilijk blijven om een hogere kwaliteit van winkelvoorzieningen te realiseren (zeker omdat de gemeente hiervoor volledig afhankelijk is van de marktsector). De te verwachten geringe groei van de economie voor de komende jaren zal de kans om de hoge ambities van het stadsbestuur te bereiken ook niet vergroten. Desondanks is het verstandig dat de stad zich blijft inzetten voor een hoge kwaliteit aan winkelvoorzieningen. Immers; Groningen is en blijft het centrum van het noorden, ook voor winkelend publiek.

De ontwikkelingen in de praktijk gedurende een reeks van jaren laten zien dat de stad meer aandacht zou moeten geven aan herstructurering van sommige straten die historisch altijd al een winkelfunctie hadden, maar waar al heel lang sluipend achteruitgang is. Voor die straten zou beter kunnen worden gekeken naar alternatieve ontwikkelingsmogelijkheden (zie bijvoorbeeld de voortdu-

rende grote leegstand in de Nieuwe Ebbingestraat). Consolidatie van winkels binnen een nauwer centrumgebied (binnen de diepen), met ruimte voor nieuwe formules, biedt ons inziens goede mogelijkheden voor hetgeen de stad nastreeft.

Als we dit onderkennen rijst de vraag welke ontwikkelingen wel kansrijk zouden kunnen zijn. Er zou daartoe aansluiting kunnen worden gezocht bij sectoren waar de stad duidelijk onderscheidend is ten opzichte van andere regionale centra in het noorden. Dan gaat het om instellingen voor onderwijs, cultuur en gezondheidszorg. Met name de sectoren onderwijs en gezondheidszorg groeien als kool. Daaraan verwante instellingen en bedrijven (zoals dienstverlenende bedrijven, laboratoria e.v.) zouden prima aan de rand van de binnenstad, net buiten de diepenring, een plaats kunnen vinden. Het vertrekken van instellingen naar de buitenrand van de stad maakt een goed functioneren van de binnenstad steeds lastiger. Werkers in en in de directe omgeving van de binnenstad zijn voor de stadseconomie van grote betekenis, al was het alleen maar om het 'tussen de middag shoppen'.

Het zou goed zijn als de gemeente aan dergelijke mogelijkheden nadrukkelijk aandacht besteedt en het investeringsprogramma daar ook meer op richt.

Cultuur is ook een stevige sector. Voor ateliers en galerieën is er ruimte binnen en net buiten de diepenring. In de binnenstad vindt al een stevige impuls plaats door ontwikkeling van het Forum.

Luchtfoto Grote Markt, 'binnenstad.nu', p. 22

De inrichting van de openbare ruimte zal geschikt moeten zijn voor markten, manifestaties, kermissen etc. Dat zou een belangrijk uitgangspunt voor het beleid moeten zijn.

Vanzelfsprekend moet ook het wonen in de binnenstad worden bevorderd, vooral ook voor mensen met een redelijk gevulde beurs. Dan bereik je dat hoogkwalitatieve winkels hun klanten voor een deel dichtbij hebben. De kans dat dergelijke winkels dan komen en overleven is aanzienlijk. Maar dan moet de gemeente het wel voor deze mensen aantrekkelijk maken zich in of nabij de binnenstad te vestigen. Het laatste signaal van de gemeente dat de auto eigenlijk ook voor bewoners zou moeten verdwijnen, dan wel het onaantrekkelijk wordt gemaakt er een te houden, maakt mensen kopschuw. We kennen uit een niet zo verleden een voorbeeld: CiBoGa. De daar geplande ontwikkelingen voor woningen hadden te weinig ruimte voor een auto. De woningen bleken mede daarom onverkoopbaar. Bij dat aantrekkelijk maken hoort ook dat er geen sprake is van overlast van studenten en dat er voorzieningen zijn voor kinderen in de buurt, dan is het ook kansrijk dat gezinnen zich vestigen.

Bereikbaarheid, de tram terug in de stad?

Uitgangspunt voor het beleid is de voorrang voor de verbetering van de bereikbaarheid van de binnenstad en van plekken waar veel mensen werken. Daarnaast geldt in het bijzonder voor de binnenstad dat daar de voorrang geldt voor fietsers en voetgangers. De stad handhaaft daarmee eerder ingezet beleid.

Het plan Kolibri is gericht op de bereikbaarheid van de stad van buitenaf. Dit plan moet door een optimaal openbaar vervoer, waarbij een regiotram een belangrijke rol speelt, de forens uit de auto lokken. In hoeverre forensen ook worden 'gedwongen' met dit openbaar vervoer naar de stad te komen hangt mede af van de parkeercapaciteit die de stad biedt. Een straf parkeerregiem in het hele stedelijke gebied is daarvoor noodzakelijk. Het gaat dan niet alleen om de beprijzing, maar ook om voldoen-

5
*Bovenbouw
parkeergarage
Damsterdiep straks,
'binnenstad.nu', p. 18*

de ruimte op transferia en beperkte ruimte in de binnenstad.

Als zo'n beleid lukt gaan er twee effecten van uit. Het vrachtverkeer op de toewegende krijgt meer ruimte om de stad te bereiken omdat files worden teruggedrongen en de stadjes kunnen hun auto's blijven parkeren in de stedelijke (overwegend openbare) ruimte.

Als in de binnenstad fietsers en voetgangers prioriteit blijven houden is de vraag welk openbaar vervoerssysteem moet zorgen voor de bereikbaarheid van groot belang. Het gemeentebestuur heeft de (her)-invoering van de tram daartoe hoog in het vaandel staan. Uit de hele benadering blijkt dat het wordt gezien als een vanzelfsprekendheid. Maar die keuze is problematisch, niet voor niets is de nota 'binnenstad.nu' daarover vaag.

De invoering van de tram als doorzetting van de regiotram vraagt veel ruimte en zal fysieke ingrepen in de kleinschalige, kwetsbare binnenstad nodig maken (onder andere ten behoeve van de benodigde ruimte voor bochten in het tracé van de rails). Ook zal een tram andere verkeersdeelnemers en gebruikers van de ruimte ter plaatse verdringen, zeker waar de ruimte beperkt is (een tram kan niet uitwijken of tijdelijk omrijden vanwege een manifestatie of iets dergelijks). Wil een tram redelijk snel kunnen rijden dan zal uit het oogpunt van veiligheid de trambaan zoveel mogelijk in vrije baan moeten liggen.

Een dergelijke tram past vanwege zijn ingrepen niet in de binnenstad, hoewel uit het oogpunt van optimale vervoersproductie dat wel gewenst zou zijn. Je zou dan nog kunnen denken aan het leggen over de diepenring, maar dan krijg je

grote conflicten met de voor het autoverkeer verdelende functie daarvan ten behoeve van de binnenstad, dat is dus geen optie. En de tram nog verder van de binnenstad leggen maakt dat de betekenis voor de bereikbaarheid daarvan steeds verder afneemt. Mogelijk is nog te denken aan een tracé dat om de stad heen, via de Oostersingel leidt naar het UMCG (dat kun je niet links laten liggen) en verder. De halte(s) bij het UMCG kunnen dan worden beschouwd als toegang naar de binnenstad, te ondersteunen door een pendeldienst van (kleine) bussen naar het centrum.

Een tram is geschikt voor vervoer van grote aantallen passagiers, voor kleine aantallen is de tram veel te duur. In Groningen zal het tramsysteem dan ook slechts een zeer beperkt aantal lijnen kunnen omvatten. Er zal dus naast de tram ook een bussysteem in stand moeten blijven om alle wijken in Groningen bereikbaar te houden.

We hebben dus nogal wat bezwaren en vraagtekens bij herinvoering van een tram. Als we desondanks uitgaan van herinvoering van de tram dan vragen we ons af of de gemeente wel de goede (strategische) keuze maakt met als eerste project de aanleg van de lijn naar het Zernike-terrein. Weliswaar is de lijn Hoofdstation-Zernike de drukst bezette, maar het gaat dan met name om studenten. Studenten zouden even goed met de fiets kunnen gaan. Dat zij veel gebruik maken van de bus komt door de OV-kaart. Maar als daar een systeem als de tram op wordt gebouwd maakt de gemeente zich erg afhankelijk van een voorziening die van de een op de andere dag zou kunnen worden beëindigd. En als ervoor moet worden betaald zullen bijna alle studenten voor de fiets kiezen. Overigens komt het ons voor dat ook bij stijgende behoefte aan openbaar vervoer naar het Zernike-terrein bussen dit uitstekend kunnen opvangen. In ieder geval is door de gemeente niet aangetoond dat dit niet zou kunnen.

Wat ons betreft zou een tramlijn naar het Zernike-complex pas aan de orde moeten zijn als hierdoor nadrukkelijk de druk van het autoverkeer aldaar substantieel kan worden beteugeld.

Tram in de Ebbingstraat,
een suggestief plaatje uit
'binnenstad.nu', p. 20

We kunnen ons echter voorstellen dat er belangrijke brongebieden zijn waar een tram een goede oplossing kan bieden. We denken hierbij vooral aan Meerstad, een gebied waar ruim 10.000 woningen worden gebouwd, dat ver van het stadscentrum ligt en waar nog ruimte is om een trambaan aan te leggen.

Een tram is een zeer duur systeem — niet alleen om aan te leggen, maar vooral vanwege het in bedrijf houden (exploitatie) — wij achten het ook daarom van groot belang dat goed wordt onderzocht hoe het met de kosten zit (bouw en exploitatie!). Hier is nog nauwelijks zicht op.

Er kleven dus heel wat bezwaren aan herinvoering van de tram, zeker in de binnenstad. Wij zijn er dan ook geen voorstander van. Juist het 'geloof' in de tram, zoals uit de inzet van de gemeente blijkt, is bedreigend. Waarom zijn niet heel duidelijk de verschillende alternatieven op een rij gezet, waarbij optimale benutting van bussen volwaardig wordt meegenomen en waarbij alle spelende voor- en nadelen alsmede kosten worden

bekeken? Dan pas is een goed oordeel te vellen.

Samenvattend

De gemeente zou nadrukkelijk moeten onderzoeken welke rol de ontwikkeling van sociale en culturele instellingen kunnen spelen bij de ontwikkeling van de binnenstad en zijn randzones.

De bereikbaarheid van de stad in het algemeen is vooral gediend met de regio-trams en de transferia aan de randen van de stad. Bij de discussie over de herinvoering van de tram ten behoeve van de bereikbaarheid van de binnenstad zou nadrukkelijk moeten worden gekeken naar het alternatief van inzet van bussen. Vooralsnog zijn wij geen voorstander van het invoeren van de tram omdat daar teveel bezwaren aan kleven.

De gemeente gaat ons inziens te veel uit van veronderstellingen en gevoelens. Nadere onderbouwing en naast elkaar zetten van alternatieven is noodzakelijk om tot een goed overwogen keuze te komen.

Belanghebbende

‘De bewoonster van de Waterloolaan heeft een nare smaak aan de procedure overgehouden.’ Het ging over een schorsingsverzoek van de buurtvereniging Herepoort, een verzoek om, gezien de lopende bezwaren, niet met de bouw te beginnen van een kantorencomplex van 92 meter hoog op de Kempkensberg. ‘Eigenlijk sta je als burger machteloos. De gemeente gooit alle kennis, kracht en geld in de strijd en wij moeten het er maar bij doen,’ verzuchtte ze.

Ik denk dat velen die ooit bezwaar hebben gemaakt tegen gemeentelijke plannen zich in de woorden van mevrouw Van Weperen zullen herkennen. De rechter constateerde dat het verzoek van de buurtvereniging Herepoort niet ontvankelijk was. Ze hadden het één dag te laat ingediend, maar ook zou de nieuw-

bouw op te grote afstand van de zuidelijke rand van de Herewegbuurt komen om hen als belanghebbende aan te merken. Daarbij noteerde Menno Hoexum in het Dagblad van het Noorden van 21 oktober enigszins verbaasd dat stadsadvocaat Rens Snel van Trip advocaten ‘op de proppen kwam’ met een regel dat bezwaarmakers geen recht van spreken hebben als zij verder dan 150 meter van het object af wonen.

Navraag bij de heer Snel leerde dat deze constatering wel erg kort door de bocht is. Er was een tijdlang voor min of meer vergelijkbare gevallen een regel van 300 meter in omloop; thans komt in dergelijke procedures het getal 150 meter nogal eens boven water. Maar in wezen gaat het om een complexe materie waar-

bij afstand, zicht op het nieuwe gebouw en andere invloeden van het project van belang zijn. Dat kan tot zeer verschillende afstanden leiden. Snel had voor deze situatie 150 meter als voorbeeld genoemd. De rechter had dit naar zijn zeggen nog aan de hoge kant gevonden.

Een plan voor een gebouw van 92 meter hoog, heb je daar op 150 meter afstand — of nog minder — niets over te zeggen, vraag je je dan af.

Het gaat mij hier niet zozeer om dit geval maar om deze kwesties in het algemeen en de naar het lijkt onvermijdelijke wrevel. Het bestuur van de Vrienden van de Stad heeft er een jaar geleden een discussieavond, een mini-sympo-

Artist impression van UNStudio van het kantorencomplex op de Kempkensberg

sium, aan gewijd. Daarin is ervoor gepleit al in een heel vroege fase van de planvorming met inspraak te beginnen, zodat niet alles feitelijk al vastligt als de voornemens openbaar worden. De praktijk blijft tot nu toe evenwel dat de gemeente op het moment dat zij een idee heeft over de plek en de afmetingen van het nieuwbouwproject oproept tot inspraak; volgens de gemeentelijke regels van Groningen kan daarbij elke ingezetene van de gemeente zijn/haar zienswijze indienen. Er worden avonden belegd, de gemeente luistert goed, en ..... komt na een aantal maanden met een vrijwel ongewijzigd plan. Inspraak is of lijkt mooi, maar het doel van de projectontwikkelaar en/of gemeente is uiteraard om het project te realiseren. Als daar verzet tegen komt, kan niet worden verwacht dat zij daar gelukkig mee zijn. De bezwaarmakers mogen vervolgens hopen op een beter oor bij de gemeenteraad, maar bijvoorbeeld bij het hoogbouwproject de Brugwachter kregen ze allerminst wat ze vroegen.

Bij de Kempkensberg waren de bewoners van de Herewegbuurt uitgenodigd voor en aanwezig op de inspraakavond - mevrouw Van Weperen vindt dat dit meer een voorlichtings- dan een inspraakavond was. Maar toen puntje bij paaltje kwam hoorden zij van de rechter dat de bewoners van dit stadsdeel geen belanghebbende zijn! 'Belanghebbende' is een begrip uit de juridische fase van het plan; alleen belanghebbenden kunnen, zo is wettelijk bepaald, in beroep gaan. Dat is niet goed uit te leggen. Men was een dag te laat met het indienen van het schorsingsverzoek, maar zijn zij - vanwege de afstand - ineens geen belanghebbende? Ze waren toch gevraagd mee te denken en te praten?

Daar komt nog bij wat ik maar even de 'entourage' van een project noem. Nogmaals als voorbeeld de Kempkensberg: daar gaan ongeveer 240 bomen verloren (waarvoor circa 60 nieuwe terugkomen). Dat verlies is niet erg, had de gemeente betoogd, er komt een mooie openbare stadstuin. Maar die bomen zijn (waren) er toch niet alleen voor de weinige bewoners binnen 150 meter vanaf het nieuwe gebouw?

'Niet ontvankelijk' en 'geen belanghebbende' zijn voor de gemeente de meest aantrekkelijke rechterlijke uitspraken; zij hoeft dan niet op de bezwaren in te gaan; dat spaart moeite, tijd en geld. Voor de bezwaarmakers is 'geen belanghebbende' de meest frustrerende uitspraak. Het voorbijgaan aan opmerkingen van burgers is ook heel jammer, want: 'Gewone mensen, die er niet voor doorgeleerd hebben, kunnen met ideeën komen waar professionals zich niet voor hoeven te schamen', viel onlangs zelfs te beluisteren bij een vakdiscussie over de verhouding tussen planning en cultuurhistorie. Dat geldt ook op kleinere schaal.

In de eerste plaats moet worden geconstateerd dat de regels rondom inspraak en de wet met betrekking tot belanghebbenden niet al te best op elkaar zijn afgestemd. Zolang dat zo is, kan echter wel in de hantering van deze regels, en ik denk in het bijzonder aan de uitvoering van de wet, worden geprobeerd onaangename discrepanties zoveel mogelijk te beperken.

Uiteraard kan niet elk particulier idee of bezwaar worden gehonoreerd, maar de enige uitweg hierbij lijkt mij de afweging van de optelsom van alle particuliere argumenten en waarden tegen het belang van het project, waarbij er zware argumenten moeten zijn om een burger die in beroep gaat bij de rechtbank als niet belanghebbende af te schrijven.

Anderzijds zullen bezwaarmakers moeilijk kunnen ontkennen dat de gemeente nu eenmaal woon- en werkruimte moet creëren en dat dit in deze volle wereld alleen maar kan ten koste van bestaande functies en waarden. Maar had het ook niet anders gekund, zijn er geen alternatieven? Het bespreken van andere mogelijkheden, en waarom die niet zijn gekozen, moet het begrip voor een omstreden project kunnen vergroten. De inspraakfase blijkt daarvoor niet goed te functioneren, anders gezegd: is daarvoor niet voldoende. Soms kan een planschadevergoeding helpen, maar daar is de overheid doorgaans niet scheutig mee.

Geen enkele procedure zal al het ongenoegen kunnen opheffen, maar het contact tussen overheid en burgerij over ruimtelijke plannen en bouwprojecten moet toch beter kunnen.

De nederlaag van de burgers in de strijd om de Brugwachter

In september verschijnt een aangepaste versie van het stedenbouwkundig plan “De Brugwachter”. Het plan dat beoogt de groene kop van de wijken “De Hunze” en “Van Starckenborgh” te transformeren tot een steencomplex met een grootste hoogte van liefst 75 m.

Bewonersparticipatie

Op de laatste bladzijden van de nota waarin het plan staat beschreven wordt verslag gedaan van de bewonersparticipatie. Met de bewonersorganisatie en andere belanghebbenden is op 11 oktober 2007 overlegd. “Er is een ‘princiële’ discussie gevoerd: in welke mate kunnen omwonenden het proces en de inhoud bepalen van een stedelijke ontwikkeling die het college voornemens is in ‘hun’ wijk te faciliteren. Aan het eind is geconstateerd dat over deze principiële aangelegenheid geen overeenstemming is bereikt”. Of, anders gezegd: wie is in de gemeente Groningen de baas? Niet de bewoners dus. Nee in de visie van de wethouder moet dat behoudens de kaders die door de gemeente worden vastgesteld, de woningcorporatie “In” zijn. Dat is de initiatiefnemer en ontwikkelaar van het plan en de gemeente zal zich, zo valt in de inleiding tot het plan te lezen verder beperken tot “haar publiekrechtelijke taken”. (p. 3) De wethouder heeft, zo vertelt hij in de vergadering van de raadscommissie “Ruimte en Wonen” van 8 oktober wel zijn best gedaan om, luisterend naar de betrokkenen als een postillon d’amour bewoners en “In” tot elkaar te brengen. “In” moest al die geuite verlangens ook maar goed

vinden. En ziedaar, de woontoren in het herziene plan bevindt zich op 55 meter afstand van de gevel van het Wessel Gansfortcollege in plaats van op 20 meter, de woonbebouwing om de toren heen wordt beperkt tot 10 woningen, de ecologische verbinding tussen de beide meanders van De Hunze wordt verbreed tot 25 meter waardoor een groenstrook met bomen niet hoeft te worden gerooid. Maar daarmee blijkt de liefde voor “In” bij de bewoners niet te kunnen worden gekocht. De bewoners hadden zich de “participatie” anders voorgesteld. Niet dat ze op zich tegen de woontoren zijn, wel dat de woontoren ongevraagd op hun achtererf is geplumpt waarna de gemeente vervolgens met de vastgestelde torenlocatie als uitgangspunt de omgeving gaat herinrichten. “De beoogde bouw van de Brugwachter schept de kans om – naast de ontwikkeling van een spectaculair gebouw - kaders te stellen voor de toekomstige ontwikkelingen (op korte en middellange termijn) in de directe omgeving van het bouwwerk”, wordt op p 10 geschreven. Alsof de Brugwachter een bovennatuurlijke ingreep van “In” is, waarna vervolgens mensen de omringende tuinen mogen aanleggen.

Wat de bewoners zich van de participatie hadden voorgesteld was dat ze vanaf het begin betrokken zouden zijn geweest bij de planvorming over de inrichting en wel voor een groter gebied dan alleen het terreintje waartoe het stedenbouwkundig plan zich nu beperkt. (Zie voor de alternatieve benadering van het gebied de bijdrage van Jan Giezen in het vorige “Vriendenbulletin”.) Het heeft zo niet mogen zijn.

Oordeel van de raadscommissie “Ruimte en Wonen”

Het is duidelijk, de gang van zaken bij de bewonersparticipatie ligt de fracties zwaar op de maag, zo blijkt in de vergadering van de raadscommissie “Ruimte en Wonen” van 8 oktober. Stadspartij, CDA, D’66, VVD en CU pleiten er dan ook voor de bal als het ware opnieuw op de middenstip te leggen. En dan de procedure om onder het vigerende bestemmingsplan uit te komen niet te laten verlopen – zoals nu het geval is - via artikel 19 lid 2 van de Wet Ruimtelijke Ordening, maar om een nieuw bestemmingsplan voor het gehele gebied op te stellen. De CU is er niet van overtuigd dat de toren niet aan de zuidzijde van de Gerrit Krol-brug kan worden opgericht. Maar de coalitiepartijen P.v.d.A., Groen Links en SP zijn wèl bereid de wethouder het krediet te geven waarom hij

vraagt. Als de participatie vanaf het begin niet goed wordt aangepakt, dan is naderhand de fout toch niet meer te herstellen, aldus de SP. Het ware beter geweest als de SP deze wijsheid dertien maanden eerder toen het plan voor het eerst in de raadscommissie gepresenteerd werd gedebiteerd had; het is nu mosterd na de maaltijd. En het is volstrekt onduidelijk waarom de P.v.d.A. zijn veranderde opstelling toelicht met de overbodige mededeling “dat we inmiddels wel een jaar verder zijn”. Hoe dan ook, de karwats van de wethouder hoeft de ruggen van de coalitiegenoten niet eens te striemen om ze voor zich te laten buigen. Er zijn nu eenmaal belangrijker zaken dan bewonersparticipatie: “er moet in Groningen gebouwd”, aldus de SP. Of er vraag zal zijn naar deze dure appartementen? Ach, zo niet dan kan de toren in de visie van de SP worden benut voor sociale woningen.

Resultaat

In de nieuwe versie van het plan zitten ontegenzeggelijk verbeteringen, vergeleken met het vorige.

Maar de bewoners vinden dat al hun inspanningen maar karig worden beloond.

Bij de gemeenteraad leeft het voornemen dat het in het vervolg met de bewonersparticipatie beter moet.

Voor wat het waard is! In ieder geval zal het tastbare resultaat zijn dat de suburbane wijken Van Starkenborgh en De Hunze naar de overtuiging van de wethouder zullen worden bekroond en naar de opvatting van de bewoners zullen worden verpest door een megalomane toren.

Woldring porselein en cadeauartikelen, een van de oudste winkels in Stad

Het hoge, witte gebouw is Stoeldraaiersstraat 25

De porseleinwinkel van Woldring is gevestigd in het fraaie pand Stoeldraaiersstraat 25. Het is een wederopbouwmonument, gebouwd door de architect Vegter voor 'de Arbeiderspers' in de jaren 1951-1955.

Woldring is de oudste bestaande Groninger winkel die we tot nu toe bezochten bij ons onderzoek naar oude Groninger winkels. De eerste zaak van Woldring was ook in de Stoeldraaiersstraat gevestigd. Op de plaats waar nu de winkel van Prénatal zit, vestigde J.J. Woldring op 1 oktober 1901 een zaak in galanterieën: glas, kristal, porselein en aardewerk, en daarnaast verkocht hij lederwaren, eau de cologne, toiletartikelen, verlichting

en kleinmeubelen. Het was een klein warenhuis.

In 1956 kreeg zijn zoon A. B. Woldring de leiding over het bedrijf. In 1983 werd J. (Joop) J. Woldring de eigenaar. Door het overlijden van diens zoon Oliver Woldring was er geen opvolger voor het familiebedrijf. De heer Hoiting, een van de medewerkers van Woldring, nam het bedrijf in 2006 over.

Vestigingen van Woldring

De eerste zaak van Woldring aan de Stoeldraaiersstraat werd aan het eind van

de oorlog opgeblazen toen daar een munitiewagen ontplofte die de gehele Stoeldraaiersstraat verwoestte. Daarna vestigde de winkel zich aan de Herestraat tegenover het Koude Gat. Woldring kocht daar in 1950 drie panden voor zijn bedrijf.

In de jaren '80 werd de zaak gesplitst: er kwam een speciaalzaak voor porselein, kristal, aardewerk en tafelbestek aan de

Oosterstraat 19

Oosterstraat 19. De meubelwinkel met het verlichtingsassortiment werd gevestigd in het huidige pand Stoeldraaiersstraat 25. De derde poot werd Woldring Verhuur en Makelaardij, actief in Groningen en Spanje.

De meubelzaak in de Stoeldraaiersstraat werd in 1996 verplaatst naar de

Friesestraatweg 145. Het gebouw werd te klein. Een ander probleem was dat de klanten in de Stoeldraaijerstraat moeilijk langs konden komen om meubels op te halen. In het gebouw aan de Friesestraatweg is genoeg ruimte voor de meubels en andere artikelen en er is voldoende ruimte voor parkeren, laden en lossen op elk moment van de dag. Hier is ook het kantoor van de heer Hoiting.

De porseleinwinkel

Na het vertrek van de meubelzaak uit de Stoeldraaijerstraat kwam de porseleinwinkel in dit pand. Voor de verkoop van porselein is deze locatie wel geschikt. Klanten die hun servies willen aanvullen kunnen zelf een paar kopjes, borden of glazen meenemen. Grote pakketten worden bezorgd via TNT post. Twee keer in de week worden de pakketten opgehaald. Wel zijn er toch weer problemen met laden en lossen bij Woldring in de Stoeldraaijerstraat. Toen Hoiting de zaak in 2006 overnam, kon de vergunning hiervoor niet verlengd worden. De winkel wordt nu bevoorradt op de daarvoor geldende tijd, 's ochtends voor 11 uur.

Wedgwood, White China

Ook per internet bestellen bij Woldring Porselein (www.woldring.nl) is mogelijk. Alle producten zijn op de website te vinden. Tevens krijg je daar een indruk van de verschillende merken en prijzen. De website maakt de winkel echter niet overbodig. De winkel is de plek waar de klanten de producten van beroemde aardewerk- en porseleinfabrieken kunnen zien en aanraken.

Wedgwood wordt nog steeds veel verkocht, al 250 jaar lang. De fabriek, opgericht door Josiah Wedgwood in Stoke-on-Trent, bestaat al sinds 1759.

Het merk iittala is genoemd naar een Fins plaatsje. Het is een Fins designmerk, degelijk en duurzaam aardewerk/porselein en glas, met een strakke vormgeving. Het devies van iittala is: *lasting design against throwawayism*. Het product wordt gemaakt sinds 1881. Verder zijn er serviezen en glaswerk van Villeroy en Boch, serviezen van Rosenthal en Arzberg en nog veel meer.

Waterford kristal

Bij het glaswerk is Swarovskikristal zeer

populair. Het wordt vervaardigd door de firma Swarovski in Wattens in Tirol sinds meer dan honderd jaar.¹⁾

Behalve aardewerk, porselein en glas, vind je ook allerlei andere artikelen die te maken hebben met het bereiden en consumeren van maaltijden.

Een oud gebruik bestaat nog steeds bij Woldring: de bruidsljsten. Een bruid en bruidegom stellen een cadeauljst samen. Deze is via internet te raadplegen. Via internet kan een cadeaugever een cadeau bestellen bij Woldring en laten bezorgen bij de bruid en bruidegom, mooi ingepakt en met een kaartje met de naam van de gever.

Het uitstallingsverbod

Woldring kwam in de jaren '90 herhaaldelijk in het nieuws door zijn overtreding van het uitstallingsverbod van de gemeente. Hij overtrad dit verbod door een grote kraantjespot te plaatsen in het portiek van de porseleinwinkel in de Oosterstraat en een groot formaat stoel voor de meubelzaak in de Stoeldraaijerstraat. Uiteindelijk verloor Woldring de rechtszaak die werd aangespannen tot bij de Hoge Raad. Maar deze procedure vergrootte uiteraard de naamsbekendheid van de zaak.

Ook de winkeliers van de Folkingstraat hebben jarenlang gestreden voor opheffing van dit verbod met als resultaat dat daar nu een beperkte uitstalruimte is toegestaan.

Tinnen kraantjespotten worden niet meer verkocht. Maar voor fraaie serviezen en glaswerk kan men nog steeds bij Woldring in de Stoeldraaijerstraat terecht bij de dames Janny Wilkins, Marjolijn Bouwman, Aaltje Dreisen en Karin Bats.

1) Daniel Swarovski (1862-1956) was een Oostenrijks opticus die in 1895 te Wattens (Tirol) een bedrijf in optische elementen en slijpmiddelen had opgericht.

Zijn onderzoeksafdeling was op zoek naar glas met een hoge brekingsindex voor toepassing in de optiek en onderzocht daartoe glazen met hoog gehalte aan zware metalen zoals lood en zilver. Voorwerpen van dit Swarovski-kristal bleken zeer in trek en zo ontstond het idee om siervoorwerpen te gaan vervaardigen. Deze tak van het bedrijf overvleugelde spoedig de vervaardiging van optiek en slijpmiddelen.

Boekbespreking

Het Zuiderpark en Omgeving, Een Gronings stadsdeel met een rijke historie

door J.Kremer en G.J.D.Offerman.

Onlangs verscheen er een fraai en handzaam boekje, dat behalve de geschiedenis van het Zuiderpark, ook de architectuur van de bebouwing en de park- en tuinarchitectuur beschreef. Bovendien wordt aandacht besteed aan de commerciële activiteiten in deze buurt.

In Hoofdstuk 1 worden in een “architectuurwandeling door en langs het Zuiderpark” aan de hand van een plattegrond de architectonische bijzonderheden van de panden stuk voor stuk beschreven. De bouwkundige termen worden in een aparte lijst verklaard.

Villa Zuiderpark 18, waarin ruim een eeuw lang Apotheek Tonella was gevestigd

In dit hoofdstuk wordt uitvoerig aandacht besteed aan het pand Zuiderpark 18. Een prachtige kleurenfoto van deze villa, waarin een eeuw lang de apotheek Tonella was gevestigd, prijkt op de voorkant van het boek.

Het gebouw is in 2006 in de oorspronkelijke Jugendstil en chaletstijl gerestaureerd, waarbij de onder de verf geraakte maar nog gave tegeltableaus boven de ramen weer zijn blootgelegd. Zij hebben betrekking op de pharmacie, de geneeskunde en de religie en zijn ontworpen door de kunstenaar F.H.Bach, bekend door zijn grote tegeltableaus in de hal van het Groninger Hoofdstation.

In Hoofdstuk 2 gaat J.Kremer uitvoerig en minutieus in op de bomen en andere planten in het park. Zijn liefde voor de

Auteur Kremer maakt aantekeningen over de Vuurdoorn

natuur komt hier duidelijk naar voren.

Op de zes beplantingsplattegronden van het Zuiderpark is de plaats van iedere boom en struik aangegeven. Aan de hand van deze beschrijving kan de bezoeker van het Zuiderpark alle genoemde

bomen en struiken vinden en leren welke beplanting geschikt is om te kunnen groeien in relatief droge aarde onder veel schaduw gevende bomen.

Hoofdstuk 3 is geschreven door G.J.D. Offerman en behandelt de strijd om het behoud van het Zuiderpark in de jaren 1986/87. Het plan van wethouder Ypke Gietema en zijn ambtenaren om de langs het Verbindingskanaal gelegen panden van het Zuiderpark te slopen om plaats te maken voor hoge kantoorgebouwen heeft in die jaren een spectaculair gevecht opgeleverd dat in de politiek diepe sporen heeft getrokken. De opgerichte Vereniging tot behoud van het Zuiderpark en omgeving, met Kremer als voorzitter, en Offerman, toen secretaris van de Vrienden van de Stad Groningen als adviseur, heeft succes gehad. Het Zuiderpark bleef behouden. De strijd wordt door Offerman met op feiten gebaseerd materiaal boeiend beschreven.

De grote poster die jarenlang in de voortuin van Zuiderpark 25 heeft gestaan

Het 4de hoofdstuk geeft de geschiedenis van een in de 16e eeuw gevestigde herberg buiten de Heerepoort, die voor het beleg in 1672 is geslecht, maar bij de herbouw de naam Brandenburg kreeg als eerbetoon aan de protestantse keurvorst van Brandenburg die de terugtrekking van Bommen Berend op 28 augustus van dat jaar veroorzaakte met de dreiging het Munsterse bisdom binnen te vallen. De beide Brandenburgerstraten zijn naar deze herberg genoemd.

Het boek wordt gecompleteerd met foto's van oude prentbriefkaarten en van het Zuiderparkfeest dat jaarlijks op de tweede vrijdag van september wordt gevierd.

Het boek is verkrijgbaar bij LS Uitgevers, Zuiderpark 17, en bij de meeste Groninger boekhandels. Prijs € 19,50

EDWARD HOUTING

De Oude Snikstal

De gevelsteen nu

Op een negentiende-eeuwse kaart van de stad Groningen is bij het Boterdiep, even buiten de vestinggracht, een snikstal weergegeven. Hij staat aan het begin van de Trekweg naar de Ommelanden. Deze snikstal – een soort ‘herberg’ voor paarden – is in de loop der

jaren vervangen door een café-restaurant. Precies op de hoek van de Rodeweg (de oude Trekweg) en de Korreweg.

Weinig herinnert meer aan het feit dat hier het Boterdiep liep. De aandachtige beschouwer kan nog een mooie bocht in de Rodeweg waarnemen richting Bedumerweg. Een soort vlakke corridor tussen huizen in. En niets meer herinnert aan de bedrijvigheid die tot in het begin van de twintigste eeuw hier plaatsvond.

De trekschuit die klaarlag voor vertrek richting Bedum, het wisselen van paarden door de snikjongen en de dorps-schepen die allerlei goederen vervoerden over de maren naar de

dorpen. Niets meer? Ja, toch wel. In de westgevel van het huidige restaurant aan de Rodeweg zit de enige gevelsteen in Groningen, die een snikke, een snikjongen te paard en de snikkevaarder

die aan het roer zit, weergeeft. Met het jaartal 1771 en het opschrift ‘De Oude Snikstal’.

Bij een opknappbeurt van de buitenmuur van het restaurant is men wat scheutig geweest met de donkerbruine muurverf. Was de gevelsteen eerst geverfd in een aantal kleuren, nu is de steen een monochrome moddervlek geworden.

Opvallend is dat een kleine herinneringssteen uit 1863 van de gezamenlijke schuitevaarders – twee meter daarnaast – wél uitgespaard is in de donkere verf.

Omdat een gevelsteen uit 1771 zeker tot de monumentale kleinkunst gerekend kan worden, getuigt het oververven van dit stukje geschiedenis van een grote onwetendheid, wellicht onverschilligheid voor dit stukje ‘trekschuitgeschiedenis’ van Groningen. Alleen op het eveneens gedempte Damsterdiep herinnert de Snikkevaardersgang met zijn schippershuisjes nog aan het eens zo uitgebreide netwerk van trekschuiten in stad en provincie Groningen.

Gemeente word wakker en getuig van uw (be)zorg(dheid) voor dit historisch erfgoed!

De gevelsteen zoals hij eruit zag voor de verfbeurt

25 JAAR BESTAAN
VRIENDEN VAN DE STAD GRONINGEN

Vooraankondiging

Fotowedstrijd

In 2009 bestaat de stichting Vrienden van de Stad Groningen 25 jaar. Dit jubileum willen wij natuurlijk vieren, onder andere door het organiseren van een fotowedstrijd voor amateurs.

Het thema is:

Dat is (ook) Stad!

De inzendtermijn sluit 31 augustus 2009.

Nadere gegevens over wijze van inzending, afmetingen en dergelijke volgen later via de gebruikelijke kanalen.

JURY

De ingezonden foto's zullen worden beoordeeld door een jury bestaande uit

Tineke Wieringa, grafisch vormgeefster,
Reijer Boxem, fotograaf Dagblad van het Noorden,
Ben Radema, beheerder kunstcollectie gemeente Groningen,
Dirk Nijdam, directeur Marketing Groningen
en twee bestuursleden van de Vrienden van de Stad Groningen.

PRIJZEN

Voor deze wedstrijd is een prijzenbedrag beschikbaar van € 500.-, verdeeld over een eerste prijs van € 250.-, twee tweede prijzen van € 100.- en een derde prijs van € 50.-. Verder kan de jury een aantal eervolle vermeldingen toekennen.

Het ligt in de bedoeling een expositie van de ingezonden foto's te houden.

Activiteiten

Het bestuur van de Vrienden van de Stad Groningen nodigt u uit voor een lezing met lichtbeelden door onze stadsarcheoloog

Gert Kortekaas

getiteld

GRONINGEN EN OMLIGGENDE STREKEN ROND 1000

Datum: **dinsdag 9 december 2008**

Tijd: **20.00 uur**

Plaats: grote zaal van **Het HeerenHuis**, Spilsluizen 9

—

In de afgelopen jaren is er een groot aantal opgravingen gedaan in en buiten onze stad, zoals aan het Damsterdiep, op de Grote Markt, ten noorden en westen van Hoogkerk en bij de Wolddijk. Dat vertelt veel over de inrichting van de buitengebieden en daarmee ook van de Stad zelf.

Gert Kortekaas zal ons die avond uitvoerig vertellen wat er al en zo uit de vorige eeuwen aan het licht is gekomen.

Archeologen aan het werk in de stad, Foto Gert Kortekaas

Het bestuur van de Vrienden van de Stad Groningen nodigt u uit voor een lezing over

DE GRONINGER VAART IN HET GOTISCHE HUIS

door drs. P.J.E. Bootsma

Datum: **donderdag 5 februari 2009**

Tijd: **20.00 uur**

Plaats: grote zaal van **Het HeerenHuis**, Spilsluizen 9

De lezing gaat over de geschiedenis van de scheepvaart van de stad en van de veenkoloniën en over de manier waarop deze geschiedenis in het Noordelijk Scheepvaartmuseum wordt gepresenteerd.

Spreker is drs. P.J.E.Bootsma, die naar aanleiding van het 75-jarig bestaan van het Scheepvaartmuseum over dit onderwerp het boek "Op de golven van het tij" schreef.

